

STRNIŠČNI DOSEVKI ZA KRMO IN ZELENO GNOJENJE

V teh dneh po žetvi ječmena in pšenice lahko izkoristimo za setev dosevkov. Strniščni dosevki imajo večstranski pomen pri obdelovanju zemlje. Stalna pokritost tal z rastlinsko odejo preprečuje negativne vplive dežja, sonca in vetra na strukturo tal, **zmanjšuje izpiranje hranil ter zavirajo razvoj in širjenje plevela. Pri tem ne pozabimo tudi na obvezno odstranjevanje oz. zatiranje pelinolistne ambrozije, ki so jo vsi lastniki zemljišč dolžni odstraniti pred cvetenjem.**

Z bogatim koreninskim sistemom dosevki **povečujejo delež organske snovi** v tleh, **izboljšujejo strukturo** in mikrobiološko aktivnost tal, **metuljnice pa še dodatno bogatijo tla z dušikom**. Obogatitev tal z organsko maso je še posebej pomembno na njivah, kjer ne zaoravate hlevskega gnoja ali slame. **Gospodarski pomen dosevkov je tudi v pridelavi kakovostne in poceni dodatne voluminozne krme, kar bo letos še posebej prišlo prav, saj je krme na travnikih, manj zaradi marčevske suše.** Cvetočni dosevki (facelija, ajda) so pomembni tudi kot čebelja paša. Nekateri dosevki tudi **zmanjšujejo okuženost tal z nekaterimi škodljivci** (npr. bela gorjušica za nematode). Zaoravanje križnic (krmna repica in ogrščica, bela gorjušica) in sudanske trave učinkovito **zatira strune (biofumigacija)**, ki delajo vedno večjo škodo.

Z dosevki za ozelenitev njiv preko zime **preprečimo odnašanje zemlje zaradi vetra** in vode ter izkoristimo preostali dušik v tleh, da se ne izpira v podtalnico.

Priprava tal in setev

Predsetveno pripravo tal za strniščne dosevke opravimo čimprej po žetvi, zato da ohranimo čim več vlage v tleh. Tla minimalno obdelamo ali plitvo (15-20 cm) preorjemo. Če orjemo, moramo brazdo takoj zapreti in prerahljati gornji sloj, da ne izgublamo vlage iz brazd. Setev opravimo z žitno sejalnico ali trosilnikom rudninskih gnojil. Po setvi zemljišče povaljamo, da omogočimo boljši stik semena s tlemi ter tako hitrejši vznik. V kolikor so tla po žetvi žit presuha za obdelavo in vznik dosevka s setvijo počakamo do prvega dežja oz. do konca poletne suše.

Gnojenje

Rastna doba strniščnih dosevkov je kratka. Ob setvi dosevkom gnojimo glede na založenost tal in gnojenje predposevka ter glede na željen pridelek zelena mase.

Potrebujejo okoli 60 – 80 kg P₂O₅/ha in 80 – 100 kg K₂O/ha. Potrebe po kaliju in fosforju lahko pokrijemo že pri gnojenju glavnega posevka.

Za gnojenje z dušikom, razen pri metuljnicah, potrosimo 60 – 100 kg N/ha. Za tiste dosevke, ki ostanejo na njivi še pozno jeseni (npr. krmne križnice, mnogocvetna ljuljka) **odmerek dušika razdelimo na dva dela. Prvič gnojimo z dušikom ob setvi ter drugič tri do štiri tedne po setvi.** Za gnojenje uporabimo lahko domačo gnojevko.

Krmni dosevki za pridelovanje voluminozne krme in zeleno gnojenje (podor)

Sudanska trava (*Sorghum sudanense* Stapf.) in sirki za silažo

Sudanska trava je večkosna neprezimna krmna rastlina, zelo primerna pa je tudi za zeleno gnojenje saj da veliko zelene mase. Ker ima močan koreninski sistem, je primerna tudi za pridelovanje na plitvejših tleh in sušnejših območjih. Najvišja vsebnost hranil je pri višini rastlin 80 – 120 cm. Rabo sudanske trave preden doseže višino 60 cm odsvetujemo zaradi vsebnosti škodljivega durina. Rastline vsebujejo veliko sladkorjev, zato je sudanska trava primerna tudi za siliranje (baliranje). Količina semena za setev je 25 – 30kg/ha, ki jo opravimo najkasneje do začetka avgusta. Za gnojenje z dušikom priporočamo 60 do 120 kg N/ha.

Sejemo lahko različne vrste sirkov za silažo, vendar se moramo ob nakupu pozanimati ali so primerni za setev v tem času in o potrebni setveni količini, saj je na trgu več sort in vrst sirkov in njihovih križancev za silažo in zrnje.

Krmna repica in krmna ogrščica (Brassica spp.)

Krma pridelana s križnicami je izredno kakovostna, saj vsebuje visok odstotek beljakovin, njeno seme pa je poceni. Zraste obilo zelene mase, ki je dobrodošla tudi za zeleno gnojenje in za zatiranje strun na problematičnih njivah. **Krmna repica** je manj zahtevna kot ogrščica, prenese poznejšo setev in je 6 – 8 dni prej primerna za košnjo. Krmimo jo do zime in je spomladi prva zelena krma v prvi polovici aprila. Za setev potrebujemo **8-12 kg semena/ha**, sejemo lahko od junija do začetka septembra. Sorte: Perko, Avalon, ... **Krmno ogrščico** sejemo od julija do konca avgusta v količini **10 - 15 kg semena/ha**. Sorte: Starška, Arkela, Daniela, ... Poleg ozimnih sort krmne ogrščice je še sorta jare krmne ogrščice Helga.. Za obilnejši pridelek priporočamo gnojenje z dušikom - 50 - 70 kg N/ha.

Inkarnatka (Trifolium incarnatum L.)

Je enoletna prezimna detelja. Sejemo jo v avgustu in da po prezimitvi eno košnjo, nato odmore. Njena prednost je v tem, da daje prvo zeleno krmo spomladi. **Pridelujemo jo v čistem posevku ali v mešanicah z mnogocvetno ljuljko in ozimno grašico.** V mešanicah z mnogocvetno ljuljko posevek gnojimo s 40 kg N/ha. Sorta: Inkara, ...

GRAŠLJINKA

(mešanica 30 kg/ha ozimne grašice, 20 kg/ha inkarnatke in 15 kg/ha mnogocvetne ljuljke)

Sejemo 50 - 60 kg/ha mešanice, ki jo posejemo čimprej do sredine septembra. Mešanico je sedaj bolje sejati na tla manj podvržena suši. Mešanica da en odkos krme jeseni in še en odkos zgodaj spomladi (pred setvijo koruze). Krma je primerna za zeleno krmo ali siliranje.

Dosevki za podor oz. zeleno gnojenje

Oljna redkev (Raphanus sativus L. var. oleiformis)

Oljna redkev je hitro rastoča neprezimna nezahtevna vrsta z belo vijoličastim socvetjem. Njen globok in širok koreninski sistem tla zrahlja in prezrači. Oljno redkev sejemo od julija do konca avgusta na medvrstno razdaljo 15 - 20 cm in na globino 2 - 3 cm. Poraba semena je 25 - 30 kg/ha. S setvijo oljne redkve se prisotnost ogorčic v tleh zmanjša lahko za 80-90%, zmanjša pa se tudi število strun. Sorte: Toro, Radical, Rauola, Final, ...

Bela gorjušica (Sinapis alba L.)

Je enoletna rumeno cvetoča rastlinska vrsta. Ima močan koreninski sistem, zato je odporna na sušo. V tleh zmanjšuje prisotnost ogorčic in strun. Priporočena količina dušika za gnojenje je 40 - 60 kg N/ha. Belo gorjušico sejemo od julija do septembra na globino 2 - 3 cm ter na medvrstno razdaljo 15 - 20 cm. Za hektar potrebujemo 20 - 25 kg semena. Sorte: Zlata, Achilles, Torpedo, Severka, ...

Facelija (Phacelia tanacetifolia Benth.)

Je neprezimna enoletnica s šopastimi koreninami. Ima hitro začetno rast, zato hitro prekrije tla in zavre rast plevelov. Facelija je tudi odlična medonosna vrsta. Prvi cvetovi se pojavljajo že po šestih tednih. Za gnojenje z dušikom priporočamo 50 kg N/ha. Za setev facelije potrebujemo 12 - 16 kg semena/ha. Sejemo od junija do sredine avgusta na globino 2 cm ter na medvrstno razdaljo 15 - 20 cm. Sorta: Balo, Lilla, Stala, Natra,

Anka Poženel, univ. dipl.inž.agr.

KGZS, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Kmetijska svetovalna služba.....2020